

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Onze roeping en verkiezing bevestigen

Beijvert u daarom des te meer, broeders, om uw roeping en verkiezing te bevestigen.

(2 Petr. 1 : 10a)

Dit woord van de Schrift is vaak misverstaan, vooral omdat hier wordt gesproken van onze verkiezing. Hoe kunnen we nu onze verkiezing bevestigen? Die ligt toch immers van eeuwigheid vast?

Ook de Kanttekening van de St. V. heeft hier gedacht aan de verkiezing, die van eeuwigheid is, en die heeft er dan dit op gevonden, dat wij uit de roeping verzekerd worden van onze verkiezing. De verkiezing is van eeuwigheid en roeping geschiedt in de tijd volgens deze verklaring.

We zullen niet ontkennen, dat achter onze roeping Gods eeuwig voornemen ligt.

Maar daar gaat het hier helemaal niet om. Petrus bedoelt hier met "uw roeping en verkiezing" daden van God in de tijd. Het is wat God hier en nu doet.

Onze roeping, dat is, dat God ons het evangelie heeft doen horen. Door de prediking van het evangelie roept de Here ons tot Zich, tot Zijn gemeenschap en Zijn dienst. Zó hadden die christenen dat ondervonden. Midden in hun heidense leven kwam Gods roeping tot hen, toen ze het evangelie van Christus mochten horen.

Dát was tegelijk hun verkiezing. God had ze tot Zich geroepen, bij Zich gehaald om Zijn kinderen te zijn. Hij had hen afgezonderd om Zijn eigendom te zijn. In hun roeping door het evangelie ging Gods verkiezende liefde tot hen uit.

Roeping en verkiezing in de tijd. We worden geroepen door de prediking van het evangelie van Jezus Christus, en dat wij met onze kinderen dat evangelie mogen horen, dat is onze verkiezing. Daar is niets van onszelf bij, maar dat is Gods ontfermende liefde jegens ons.

En nu moeten we ons beijveren, er ons met alle ijver op toeleggen, om onze roeping en verkiezing te bevestigen. Want een verkoren volk kan verworpen worden. Zoals de HERE bij Israël heeft getoond, toen Hij tot Ammi zei: Lo-Ammi, d.w.z. toen Hij tot de mensen, die Hij genoemd had: Mijn volk, later zeide: Niet-Mijn volk, en ze in ballingschap voerde.

Een roeping van God, waartegen de mens zich verzet — een verkiezing, die hij afslaat en veracht, valt weg.

Als God ons roept door zijn evangelie, wil Hij ook, dat wij Zijn roeping horen en gehoorzamen, en als Zijn verkiezende liefde naar ons uitgaat, wil Hij ook, dat wij Zijn liefde beantwoorden en in Zijn liefde blijven. Dát is: uw roeping en verkiezing bevestigen.

Wat Petrus hier bedoelt, wil ik door een voorbeeld trachten duidelijk te maken.

Daar is een jongen, die zijn hart op een meisje heeft gezet. Hij spreekt met haar en zegt haar, dat hij veel van haar houdt. Dat is

tegelijk verkiezing. Alle andere meisjes gaat hij voorbij; 't gaat hem om die éne. Bij nadere kennismaking kan dat twee kanten uitgaan.

Telkens ontmoeten ze elkaar. Maar 't gebeurde hem een keer, dat ze op een afgesproken tijd er niet is. Hoe kan ze het vergeten? Of zou er wat zijn: ziekte, of iets anders? Nee, merkt hij later, ze was niet ziek, maar ze had wat anders gehad, dat vóórging bij haar. En 't blijft daar niet bij, maar zulke dingen gebeuren vaker. Hij merkt op, dat ze weinig interesse heeft voor zijn werk. Ze maakt hem niet blij. Soms denkt hij: ik moet geduld hebben, 't was vanavond toch wel goed. Maar op de duur merkt hij toch wel, dat hij niet alles voor haar is. Ze beantwoordt zijn liefde niet. En op een dag zegt hij: ik maak het uit. Door haar leven en haar gedrag verspéélt ze zijn liefde.

't Kan ook anders. Telkens ontmoeten ze elkaar. Ze moeten aan elkaar wennen, en dat gaat niet zonder strijd en moeite, maar toch trekt haar hart onweerstaanbaar naar hem. Elke ontmoeting is weer een feest en elke gelegenheid, die er is om elkaar te zien en te spreken, grijpt ze met beide handen aan. Hij merkt, dat ze 't heerlijk vindt bij hem; dat ze geïnteresseerd is in zijn werk, en dat ze er op uit is om 't hem naar de zin te maken. Naarmate ze hem leert kennen, groeit haar liefde voor hem. Ze doet haar best, om haar verkiezing, waar ze zo blij mee is, te bevestigen door haar leven voor en met hem.

Dat is het, wat de Schrift bedoelt, als ze zegt, dat wij ons moeten beijveren om onze roeping en verkiezing te bevestigen.

God heeft in Zijn ondoordringelijke liefde Zijn hart op ons gezet. Er was niets in ons, dat Gods liefde kon opwekken. Maar Hij heeft ons geroepen door de blijde boodschap van de vergeving van onze zonden en van de aanneming tot Zijn kinderen. Door die roeping is Zijn verkiezende liefde tot ons uitgegaan. Hij heeft ons Zijn kostbare beloften gegeven en ons die verzegeld: Jij bent van Mij; Ik ben jouw God.

Nu moeten wij ons beijveren om die roeping en verkiezing te bevestigen.

Wanneer doen we dat?

Als we zeggen: ik wil luisteren naar Uw stem en wandelen als Uw kind. Ik wil door mijn leven Uw verkiezende liefde niet beschamen. Als we het zó in heel ons leven tonen, dat het onze grote, onze éne rijkdom is voor God te mogen leven en Hem toe te behoren.

Als onze God het Woord van Zijn genade wil spreken tot Zijn volk, dan kómen we, als we maar even kunnen.

En nog veel meer, want de ijver om je roeping en verkiezing te bevestigen moet je hele leven in beslag nemen.

Het is ook: zo vaak als je de Bijbel leest, dat je luistert met de begeerte, om je te onderwerpen aan de HERE en Zijn wil te doen. Het is ook: als je in moeite bent, dat je je vertrouwen geheel op de HERE stelt en Hem zoekt met je hele hart. Het is, dat je er op uit bent, het de HERE naar de zin te maken.

Dat je je beijvert zó te leven, dat Hij blij met je is.

Dat je je geld, dat allemaal van Hem is, graag uitgeeft voor Zijn werk in de wereld: voor Zijn kerk en voor de behoeftige heiligen, die de Here Jezus ons in Zijn plaats heeft nagelaten, en voor de verbreiding van het evangelie in de wereld en voor alle werk van christelijke barmhartigheid en voor goede scholen. En dat je van harte verbonden bent met je broeders, die met je de Here liefhebben. En dat je in je huwelijk zó leeft als God Zijn kinderen graag wil zien samenleven in het liefdespel voor Zijn aangezicht.

Dit is een levensprogram voor Gods volk.

Ook voor onze jeugd. Jullie zijn het eigendom van Christus en Hij heeft je zo lief. Luistert dan naar Hem en leert Hem kennen uit Zijn Woord. En denkt er maar aan bij de keuze van je vrienden en bij de gesprekken, die je hebt, dat je er in je hele leven op uit bent, om de grote liefde van je Heiland te beantwoorden!

God heeft ons uit genade geroepen en verkoren. Heeft Hij er dan geen recht op, dat wij onze roeping en verkiezing bevestigen door een leven naar Zijn wil?

Den Haag.

J. Waagmeester

Aantekeningen bij de Kerkenordening

XXII

De bediening van de doop (slot)

Toen de Spanjaarden het land uit waren en er wat orde en regel kwam in de regering van de Zeven Verenigde Nederlanden zagen de predikanten begerig uit naar hulp van de overheid om ook in het kerkelijk leven wat orde en regel te brengen. Dat was een fout maar met betrekking tot deze fout willen wij doen naar de wijsheid van Gelderland 1596 en in aanmerking nemen de gesteldheid van de streek en van de bewoners ervan en niet zo zeer hevig zijn in de bestraffing. Bijzonder de oostelijke en de noordelijke provincies waren altijd door Rome

verwaarloosd en duisternis heerste daar alom. Geert Grootte had als een enkele ster daar nog wat licht laten schijnen en uit de Groningers was Wessel Gansfort voortgekomen, maar dat nam niet weg dat het daar duister was. Een enkele uitzondering ging nog naar de kerk, soms om zijn vroomheid door de burens bespot en nageroepen. Vele ouders zochten niet eens meer de doop voor hun kind, of als men erom vroeg was het uit bijgeloof, om de duivel te verbannen, want de duivel had een grote plaats in de gedachten van de bijgelovige menigte en wie verdacht werd van hekserij was er niet best aan toe: heksenprocessen behoorden nog niet tot het verleden. Daar werd dan van hogerhand, al was het dan langs een omweg van hogerhand, een predikant

geplaatst, door de gemeente niet geroepen en ook niet begeerd. De man moest maar zien wat hij ervan maken kon. Vele predikanten hadden toen geen Nederlandse geloofsbelijdenis in huis en van een doopsformulier, van ergens uit Duitsland afkomstig, misschien wel eens gehoord. Sommige jonge predikanten waren zo onervaren dat ze nog niet eens het avondmaal konden bedienen. Daar moest een ervaren predikant bij tegenwoordig zijn om onstichtelijkheden te voorkomen. Het was niet goed maar ik kan begrijpen dat men de overheid te hulp riep en vroeg om placcaten. Het minste wat men van de mensen kon vragen was dat zij hun kinderen lieten dopen. Er kwamen placcaten waarbij de ouders daartoe verplicht werden op straffe van boete, in Overijsel nog eens vernieuwd in 1615, in Groningen nog eens in 1617, en in Drente werd zelfs nog in 1730 in de Drentse kerkenordening de bepaling na de geboorte ervan lieten dopen tien goudgulden aan boete moesten betalen. Het papier is geduldig, ook wanneer men er kerkenordeningen op wil schrijven. Haal eens tien goudgulden van een man die misschien nooit een goudgulden heeft gezien, veel minder er ooit een in bezit heeft gehad!

Wat waarde had zo'n doop tegen de zin der ouders op bevel van de overheid toegediend? De Mennonieten hebben de kinderdoop verworpen, ten onrechte, maar als zij zagen naar de doopspraktijk in de gereformeerde kerken konden ze met recht zeggen: „zo moet het in geen geval.” Door zich te onthouden van de kinderdoop hebben de Mennonieten zich niet mee bezondigd aan zulk een ontheiliging van het heilige sacrament als ze rondom zich zagen. In Groningerland woonden nog al veel Mennonieten. Zij vielen ook onder het placcat. Opmerkenswaardig is een aanklacht uit de classis Middelstum in 1618, dus een jaar na de vernieuwing van het placcat dat de ouders hun kinderen moesten laten dopen. De klacht was dat er rechters waren die wel de boete inden maar dan verder niets deden en er vrede mee hadden dat de kinderen ongedoopt bleven. Ik verdenk er de Mennonieten van dat zij met de rechters wisten te praten: „Wij betalen onze boete en laat ons dan verder rust”.

Veel kwam het voor dat ouders, vaak onder pressie, dan nog wel hun kinderen wilden laten dopen maar daarbij niet wilden lastig gevallen worden met vragen naar wat zij geloofden en naar beloften aangaande de opvoeding der kinderen. Dan moest het dopen toch maar doorgaan. De overheid moet boven de partijen staan. Daar heeft geen overheid bezwaar tegen als het haar geriefelijk is. In Groningen had nu de partij van de predikanten haar deel, er was een placcat tegen het ongedoopt laten van de kinderen. De anedre partij, de partij der ouders, kreeg van de overheid ook haar deel, althans in de stad Groningen. Het was de predikanten verboden bij het dopen aan de ouders vragen te stellen, geen vraag naar wat ze al of niet geloofden en geen vordering van enige belofte aangaande de opvoeding van de dopeling. En daar heeft de overheid wel de hand aan gehouden ondanks herhaald verzoek van de predikanten om vrijheid tot het stellen van vragen. Zulke verzoeken werden afgewezen. Gedurende heel de 17e en heel de 18e eeuw werden in Groningen kinderen gedoopt zonder dat de ouders iets beloofden en zonder dat hun iets werd gevraagd. Pas in 1804, na de scheiding van kerk en staat, begon men daar ermee om bij het dopen aan de ouders vragen te stellen. Het was nog niet bij placcat aan de predikanten verboden de ouders te **vermanen** om te staan in het geloof en het gedoopte kind voor de Here op te voeden.

Wat kwam er in zulke omstandigheden terecht van de opvoeding en van het onderwijs in de waarheid der schrift? Op de synode van Amsterdam 1595 werd op een vraag naar catechetisch onderwijs geantwoord dat het althans in de steden voor de predikanten onmogelijk was aan de jeugd catechetisch onderwijs te geven; de ouders moesten het maar doen. In die tijd stond in Amsterdam Ds. Planctius. Die had het erg druk met het geven van onderwijs in de zeevaartkunde, met het uitvinden van de lengtetwijzer en met zaken, die hem geen windeieren legden. Volgens Mollema, de Ned. Vlag op de Wereldzeeën, blz. 41, stond in de vierde reis naar Indië, 1598, Ds. Planctius te boek voor f 100.000, een heel bedrag voor die tijd. Daar was geen tijd voor catechisatie, onmogelijk.

In het erkennen van de doop bediend buiten een van de gereformeerde kerken waren de broeders heel ruim omstreeks 1600 en die ruimte is gebleven. Hoezeer ze ook probeerden met

behulp van de overheid mensen die niet van de gereformeerde kerk waren het leven lastig te maken, ze waren niet haastig met het oordeel „valse kerk.” Ze stelden slechts twee voorwaarden voor erkenning van de doop. De eerste was dat het met de vorm in orde moest zijn, een dopen met water onder het uitspreken van de woorden die Jezus heeft voorgeschreven. De tweede voorwaarde was dat de doop werd bediend door iemand die in de kring waarin de doop werd bediend de bevoegdheid had om in die kring de sacramenten te bedienen. Een doop bediend door particuliere personen die van niemand bevoegdheid hadden om te dopen werd niet erkend. Daaronder waren ook de nooddoop bediend door Roomse vroedvrouwen. „Overmits dat vrouwen doop geen Dopen is”, zei de synode van Dordrecht 1574.

Men kan allerlei kwesties opwerpen waarvoor niemand een oplossing weet en vragen stellen waarop niemand een antwoord kan geven dat iedereen bevredigt. Willem de Clercq, de man van het Reveil, was Doopsgezind en als Doopsgezinde had hij zijn kind niet laten dopen. Maar toen het kind ziek werd doopte hijzelf het, thuis, met instemming van zijn vrouw en in haar tegenwoordigheid. Was dat kind nu gedoopt of niet? Wie zal dat uitmaken? Een synode zou ervan kunnen zeggen ja, of ook wel neen, maar het ja van een synode maakt van wat geen doop is niet een doop, en het neen van een synode maakt geen doop ongedaan. De Clercq is later Hervormd geworden. De Hervormde Kerk ter plaatse kwam niet voor de vraag te staan of dat thuis door de vader gedoopte kind nu al of niet gedoopt was, want het zieke kind is kort na de doop gestorven.

De ruimte waarin de gereformeerden omstreeks 1600 zich bewogen met betrekking tot erkenning van de doop paste geheel bij hun geloof aan de volkskerk. De redenering was heel eenvoudig: er is een volk van christenen, de kinderen van christenen hebben recht op de doop, waarom zou een kind van christenen, dat gedoopt is in de kring van christenen, dan niet gedoopt zijn? De fout in de redenering zat in dat volk van christenen. Ook in Nederland woonde toen zo goed als nu de kerk in de wereld, midden tussen mensen die van de wereld zijn. De Heidelbergse catechismus wist het beter. Die zegt dat de kinderen der gelovigen door de doop de christelijke kerk worden ingelijfd, en kerk en volk zijn nooit hetzelfde geweest; en dat de kinderen van de gelovigen door de doop van de kinderen der ongelovigen onderscheiden worden, en dat is wat anders dan onderscheiden van kinderen van andere naties. Dat ze de moren, waarmee ze alle oosterlingen samenvatten, ongelovigen noemden was juist maar daaruit volgde niet dat alle Nederlanders christenen waren.

Bij het afwijzen van een doop toegediend door een onbevoegde maakten zij het zich gemakkelijk ook door een zeer eenvoudige maar eveneens zeer onjuiste redenering, deze: Een onbevoegde mag niet dopen, dus kan hij niet dopen, dus heeft hij niet gedoopt, al heeft hij dan ook gedaan alsof. Maar wat een mens niet **mag** doen dat **kan** hij vaak heel goed doen en dat doet hij menigmaal. Hoe zouden er anders ook ooit overtredingen kunnen voorkomen?

Op de synode van Dordrecht 1618 - '19 was een vraag die langs een omweg van Java was gekomen, „of men de kinderen der heidenen in Oost-Indië zal mogen dopen die geheel overgegaan zijn in de familie der christenen, en als een

christen hebben die belooft hen in de christelijke religie op te voeden.” Het antwoord was afwijzend omdat beide ouders onheilig zijn, buiten het verbond, zonder beloften. Dat antwoord paste geheel bij hun geloof aan de volkskerk: niet van een christelijke natie en dus onheilig. Op de redenen van het afwijzen is wel wat aan te merken maar het afwijzen vind ik goed. Ik heb geen vertrouwen in dat geheel overgegaan zijn in de familie der christenen. Zo'n Javaantje werd niet door een echtpaar als eigen kind aangenomen maar kwam bij het uitgebreide dienstpersoneel in de vertrekken voor de bedienden en wat kwam er dan van terecht? Indien een echtpaar een klein kind van een ander aanneemt en indien dat echtpaar ook de ouderlijke macht over dat kind krijgt zou over de doop van zulk een kind op verzoek van de pleegouders en waarbij de pleegouders de plichten van ouders volledig op zich nemen te praten zijn. Maar ook dan blijft nog het bezwaar dat beide ouders onheilig zijn.

„Het verbond Gods zal aan de kinderen der christenen met de doop, zo haast als men de bediening ervan hebben kan, verzegeld worden,” zegt de kerkenordening. Ik voel veel voor wat op de synode van 1574 gezegd werd: „Die affectie van de ouders die de doop van hun kinderen begeren uit te stellen tot de tijd dat de moeders zelf hun kinderen presenteren achten de broeders geen wettige oorzaak te zijn om uit te stellen.” Het is mij wel eens opgevallen dat als de moeder erbij wil zijn alle aandacht wordt gericht niet op het kind dat recht heeft op de doop maar op de moeder. De moeder brengt het kind ter wereld, de moeder moet óók de beloften afleggen, en dergelijke redenen meer worden aangevoerd. 't Is alsof het kind gedoopt zal worden op grond van de beloften van de moeder en alsof de moeder **haar** belofte met de doop van haar kind wil bezegelen. Maar het kind wordt niet gedoopt op grond van de beloften van de moeder maar op grond van de beloften Gods en in de doop is niet een zegel op de beloften van de moeder maar een zegel op Gods beloften. Waarom moet dat kind zolang ongedoopt blijven? Kunnen de ouders het de eerste dagen van het bezit van het kind wel doen zonder de troost van de doop? Ik wil ouders die wachten tot de moeder mee kan komen en dan de eerste gelegenheid die zich voordoet, waarnemen, niet beschuldigen van nalatigheid. 't Is hier dunkt me een zaak van goed en beter. Maar als men kan kiezen tussen goed en beter doet men verstandig als men het betere kiest.

De broeders in 1572 te Edam in synodale vergadering bijeen waren eenparig van oordeel dat het te prijzen zou zijn indien alleen kinderen van lidmaten der kerk gedoopt zouden worden. Het heeft lang geduurd vóór men, althans in de Gereformeerde Kerken uit afscheiding en Doleantie, zover was. De synode van de Gereformeerde Kerken van Arnhem 1930 was er voor dat ook gedoopt zouden worden de kinderen van die doopleden die uit oorzaak van schuchterheid in het heilige niet durfden te komen tot openbare belijdenis van geloof en tot vieren van het avondmaal. Nauwelijks was de synode gesloten of hier en daar ontbrandde het ijvervuur en werden ook kinderen gedoopt van die doopleden die helemaal niet schuchter waren maar vrijpostig getuigden dat ze de wereld liefhadden en met de wereld wilden meedoen. Wat waarde had daar de aanwezigheid van familie als getuige?

K. Doornbos

Het hart van het Evangelie

II.

Over Breda wil ik nu niet verder spreken. Ds. Z. heeft deze kwestie in het geding gebracht.

Deze zaak is volkomen duidelijk en uitvoerig behandeld in Opbouw van 15 juli 1966 door professor Veenhof.

De kwestie waar het hier om gaat is „het hart van het Evangelie”.

Ds. Z. zegt daar verder van:

„Raakt de kwestie het hart van het Evangelie niet, we hebben te spreken, te spreken en te spreken.

We houden even dit onjuiste beeld vast. Zolang ik het hart van het evangelie niet raak, moet er met mij gepraat worden. Het nemen van kerkelijke maatregelen is ongeoorloofd. Ik kan mijn gang gaan zo lang ik maar christelijk,

kerkelijk luisteren wil.

Dus mij is toegestaan armen en benen van het Evangelie af te hakken. Ik mag het door de longen schieten. Onthoofden is mij geoorloofd. Indien ik maar niet het hart van het Evangelie raak. Daar pas ik voor op, anders word ik aangepakt.

Intussen is echter het Evangelie morsdood.”

En verder:

„Maar zo heb ik — zeker aanvankelijk — in de kerk volkomen het recht te loochenen de schepping, het gebeuren in het Paradijs als echte historie, de uitverkiezing en de verwerping enz.”

Afgezien van het feit, dat ds. Z. hier het begrip hart geheel verkeerd toepast, is het ook een aaneenrijging van onjuistheden, fantasie en insinuaties.

„Het nemen van kerkelijke maatregelen is ongeoorloofd”.

Dit is nergens gezegd en dit is ook niet waar.

Spreeken is ook een kerkelijke tuchtmaatregel, zoals de classis N. Brabant-Limburg bijv. deed t.o.v. Breda-Smouter, en ook andere maatregelen zijn mogelijk.

Alleen afsnijden van hen, die belijden, dat Christus de Here is, is nooit mogelijk.

„Ik kan mijn gang gaan”.

Dit is niet waar. Dat heeft de kerkeraad van Breda-Smouter ervaren en hij heeft dit ook ingezien en heeft daarom christelijk, kerkelijk geluisterd.

„Dus is mij toegestaan armen en benen van het Evangelie af te hakken...”

Dit is een aperte onwaarheid en insinuatie. Dat is niemand toegestaan en dat is ook niet bedoeld als we willen blijven praten zo lang het hart van het Evangelie niet geraakt is. Daarmede geeft men niemand het recht het Evangelie te verminken.

Niemand heeft het **recht** iets af te doen van het volle Evangelie. Wie dat doet zondigt, maar toch, zo lang hij vasthoudt aan het kruis van Christus is er te praten en moet er gepraat worden vanuit het hart van het Evangelie, door hem te wijzen op zijn dwaling.

„Intussen is echter het Evangelie morsdood”. Als dat zo is, dan is het hart van het Evangelie geraakt en stilgezet. Wie het Evangelie onthoofd raakt daarmee het hart. Wie het Evangelie dood maakt raakt het hart.

„Zo heb ik — zeker aanvankelijk — in de kerk volkomen het recht...” enz.

Dit is een insinuatie. Nooit is in Opbouw iemand dat recht gegeven. Dat weet ds. Z. heel goed.

Wanneer dat zo was dan had hij allang voor de theologische school in de bres moeten springen.

Ds. Z. draaft door in een heilloze dwaze redenering, die geen enkele grond heeft in het gewraakte artikel in Opbouw of in welk artikel in dit blad ook.

Het volle Evangelie, onuitputtelijk rijk, zo rijk, dat het in zijn volle rijkdom door geen menswoorden te omvatten is, al leefde die mens duizend jaren, dat is het waarvan voortdurend getuigd wordt en moet worden.

Inderdaad, dit zegt ds. Z. ook:

„Want God heeft ons zijn volledige Evangelie gegeven. God wil, dat wij zullen geloven al wat in het Evangelie beloofd wordt. Echter de mens die tot taak heeft het Evangelie op te heffen, zal zich beperken tot een aanwijzing van het hart van het Evangelie”.

Neen ds. Zemel, zo is het niet gezegd en nooit bedoeld.

De mens zal zich niet **beperken** tot aanwijzing van het hart van het Evangelie.

Het volle Evangelie, van God ontvangen, moet worden doorgegeven ook aan hen, die ondanks alles toch in het hart de begeerte hebben om Christus te dienen en die hun troost vinden in hun verlossing door Christus' bloed.

„En de mens zal uitmaken wat tot het hart behoort”.

Neen, zo is het ook niet. De mens zal luisteren naar Gods Woord en zal zo horen hoe God tot hem spreekt van hart tot hart en zal zo in Gods Liefdewoord horen het hart van het Evangelie.

Daarbij is het hem onmogelijk om precies te omschrijven wat tot het hart behoort. Zo simplistisch mag dit niet gesteld worden, alsof het een anatomische handeling is, waarbij exact het hart van het lichaam kan worden blootgelegd.

Het hart van het Evangelie is zo ruim, dat geen mens dit ooit omschrijven of isoleren kan en toch kunnen we dat hart kennen.

Maar daarom moeten we ook zo uiterst voorzichtig zijn, vaak is daarop gewezen door vrome wijze mannen, daarom moeten we zo voorzichtig zijn met broeders te veroordelen, te censureren en af te snijden.

Het is niet zo gemakkelijk om vast te stellen dat iemand geen kind is van God.

Ja als we zouden pogen het hart te begrenzen dan zou er ongetwijfeld getwist worden. Of dat „heerlijk twisten” is, zoals ds. Z. zegt, betwijfel ik.

En als we daarover gingen twisten dan zou ds. Z. gelijk hebben als hij zegt: „En het eind is, dat er een verschrompeld hartje overblijft, zodat we het Evangelie kwijt zijn.”

Eerder reeds sprak ds. Z. van: „een inkrimping van het Evangelie tot een minime inhoud”.

Ik vraag: wie wil dat?

Waarom spreekt ds. Z. over deze zaak zo sofistich, daar het door hen, die over het hart

van het Evangelie spreken, nooit zo bedoeld is.

Dit is de methode van de politicus-sofist, die een woord van een tegenstander isoleert en uit zijn verband haalt, zodat het zijn zin verliest, en daar dan op doorredeneert tot een volkomen scheve en valse voorstelling van zaken.

Waarom toch dit wantrouwen, ja zelfs verdachtmaken.

Wij belijden immers hetzelfde als ds. Zemel, misschien de een onvolmaakter dan de ander, maar in één ding zijn en blijven wij toch altijd eenstemmig: Wij hebben de Here Jezus lief en wij weten ons veilig aan Gods Vaderhart. Ook willen wij niets, geen punt of i van het evangelie afdoen. Wij willen zoeken het hart van de broeder, ook de dwalende broeder, die net als wij de Here Jezus liefheeft en dat willen wij doen met eindeloos geduld, naar het geduld dat God met ons heeft. Dat willen wij doen vanuit het hart van het Evangelie, ook ds. Zemel, daar ben ik van overtuigd, mits hij dit maar goed ziet.

Niet in de redeneertrant die hij nu volgde.

In die redeneertrant zouden we ook kunnen vragen:

Hoep hebben mensen de hoogmoed gehad het Evangelie samen te vatten in belijdenisgeschriften.

Immers de drie formulieren belijden niet het gehele Evangelie, want dan behoeften we geen Bijbel meer te gebruiken. De belijdenis is een samenvatting, en maakt de mens dan uit wat er in moet?

Maar dat heeft de mens niet uitgemaakt, omdat God ons heeft doen verstaan de sprake van Zijn Vaderhart, dat is het hart van het Evangelie en daarvan zijn de belijdenisschriften vol.

Eigenlijk hebben we tot nu toe niet geheel juist gesproken over het hart van het Evangelie.

Het moet zo gesteld worden, dat het hart van het Evangelie niet is een of andere formulering van het meest belangrijke en kernachtige leerstuk.

Het hart van het Evangelie is de onuitputtelijke liefde, de alles gevende liefde van God voor zondaren, die onbegrijpelijke liefde van de Vader voor zijn kinderen.

Hierbij gaat het niet om hoofdzaken of bijzaken.

Die liefde is niet in een formule te isoleren of te definiëren. Die liefde van de Vader is in Zijn gehele Zelfopenbaring aanwezig.

Door die liefde heeft Hij ons het Evangelie gegeven.

Door die liefde heeft Hij ons Zijn genade geschonken in Christus, de zoon van Zijn liefde.

Dat hart is niet aan te duiden hier of daar, maar dat hart is in het volle Evangelie, zoals in een brief van de bruidegom aan zijn bruid zijn liefde is in elk woord dat hij schrijft zelfs als hij schrijft over alledaagse dingen.

Dus toch, zult u zeggen, het volle Evangelie en geen onderscheiding in hart en overige delen van het lichaam. Natuurlijk het volle Evangelie, maar ook onderscheiding, let wel nooit scheiding.

Eerst het beeld van het lichaam.

Elk deel van het lichaam leeft door het levenwekkende hart van waaruit het hartebloed gestuwd wordt tot in de toppen van de vingers. Het hart is een krachtige spier, die het lang volhoudt.

Verschillende lichaamsdelen kunnen worden geamputeerd, het lichaam kan ernstig worden verminkt, zonder dat het hart ophoudt te kloppen, totdat men andere edele delen raakt zonder welke het leven eveneens onmogelijk is. Dan is dus óók het hart geraakt.

Gebruiken we dit zwakke en enigszins scheve beeld, dan spreken we inderdaad van hoofd- en bijzaken, waarbij dan het hart het edelste orgaan is.

Dit beeld is echter daarom scheef, omdat ieder die het lichaam verminkt, dit bewust doet. Hij heeft niet lief.

Hij haat het lichaam en dus ook het hart.

Maar ik sprak reeds van het hart van de mens, van waaruit de uitgangen van het menselijke leven zijn.

Hierin is de mens ook beeldrager Gods.

De hoogste werkelijkheid, en geen beeld, is het hart van God, van waaruit de uitgangen van alle leven zijn, van het Leven.

De liefde van Zijn hart doorstroomt het Evangelie tot in alle uiterste delen en dat is, meen ik, het echte hart van het Evangelie.

Dat Evangelie mag nooit verminkt worden, want het is van God, het is Gods Woord.

In dat Woord heeft Hij de oneindige liefde van Zijn Vaderhart uitgeschreven en het gehele

TE BERDE

De kerkeraad van de Gereformeerde Kerk van Enschede-Oost heeft aan de samen te komen Generale Synode verzocht terstond na haar bijeenkomen een algemene bededag uit te schrijven in de zin van art. 66 K.O.

In dat artikel wordt gesproken over "grote zwaarigheden, waarvan de druk overal in de kerken gevoeld wordt".

De classis Enschede had een dergelijk verzoek al gedaan aan de classis 's-Gravenhage. Deze heeft besloten aan dat verzoek niet te voldoen met deze argumentatie "omdat het voor de classis 's-Gravenhage vaststaat, dat alle kerken op zondag 2 april 1967 de nooddrufft van de Generale Synode aan de Here in gebed en smeking zullen voorleggen".

Reeds vroeger heeft de classis 's-Gravenhage een verzoek om een bededag afgewezen. Toen met als argument dat er geen overeenstemming zou zijn over de oorzaken van de moeilijkheden in de kerken.

Dat was al geen erg zinvol argument. Maar het argument dat nu gebruikt is, is in het geheel zonder zin. Immers als de verwachting dat de kerken in nood — welke dan ook — wel aan de Here zullen voorleggen, dan behoeft men nooit een bededag uit te schrijven. Het is nogal vanzelfsprekend dat elke zondag voor alle nood der christenheid gebeden wordt en als er een bepaalde nood naar voren springt, dan zal daaraan ook wel vanzelfsprekend meer aandacht gegeven worden. Dan zou het hele artikel 66 geen zin meer hebben.

De kerkeraad van Enschede-Noord overweegt dan ook terecht: "in zo'n geval mogen wij niet volstaan met het gewone gebed, dat in normale situaties op de zondag voor het bijeenkomen der generale synode, tot de Here wordt opgezonden. Hier is alle reden voor een bijzondere bededag".

Vandaar dat het verzoek nu aan de Generale Synode wordt gericht.

Dat verzoek is terecht. Vooral ook omdat eraan verbonden wordt de vraag "vanwege de generale synode een krachtig beroep te doen op allen, die hun zaak aan de generale synode voorlegden, om wegen tot verzoening te zoeken naar de eis van de Here Christus Zelf, Matth. 5 : 24 en elkander aan te nemen, gelijk Christus ons aangenomen heeft, Rom. 15 : 7".

De kerkeraad van Enschede-Oost doet daarbij enkele suggesties. Zo geformuleerd: "daarbij hulp te bieden door met "partijen" in de volle synode te spreken of zich in commissies te splitsen en zich naar de klagers en aangeklaagden te begeven om hen namens de kerken deze eis des Heren op het hart te binden, zonder aanzien des persoons, Gal. 2 : 6".

Het zou goed zijn dat de Generale Synode de bededag uitschreef zonder verder aan de werkzaamheden te beginnen. Wie weet of de Here is ons genadig. De situatie in onze kerken is wel dermate verward en ontplofbaar geworden, dat er alle redenen is om nadrukkelijk deze grote nood aan de Here voor te leggen. Onze hulp kan alleen van Hem zijn, Die hemel en aarde geschapen heeft en Zich in de geschiedenis van de kerk een Heiland betoond heeft, juist als er ogenschijnlijk hopeloze situaties waren. De Here tuchtigt ons. Het is een zaak van christelijke ootmoed, van de rechte ellendekennis dat wij erkennen dat wij deze tuchtiging verdiend hebben. En Hij vraagt van ons dat wij deze ellende aan Hem voorleggen. Anders zullen ook alle maatregelen, die welke kerkelijke vergadering ook maar zou nemen, niet helpen.

De praktijk van onze gescheiden vaders kan ons op dit gebied nog wel het een en ander leren, zoals in deze kolom al eerder is betoogd.

Amelink

Evangelie is daarvan doorgloeid en doortinteld.

Dat Evangelie is onkwetsbaar.

Wel is het mogelijk, dat wij het niet goed zien, dat we dwalen. Dan zullen we het Evangelie niet goed doorgeven. Het niet goed zien is onze zonde, onze dwaling en dat is heel erg, want daarmee bedroeven wij God en treffen Hem in het hart.

Dit doen wij dagelijks en niet alleen in kerkelijke kwesties, maar elke keer als we ongehoorzaam zijn.

Maar daarmee loochenen we nog niet het hart van het Evangelie.

Het hart van het Evangelie is geen leerstuk of een complex van de belangrijkste leerstukken.

Het hart van het Evangelie is niet te formuleren in een dogma en dan gaat het ook niet meer om meer of minder essentiële zaken in de leer, alhoewel die er zijn.

Het gaat er nu in de eerste plaats en vóór alles om of we dat hart vasthouden, of we dat levensbloed van het Evangelie, waarin de liefde van de Vader zich uitsprekt, aanvaarden voor ons leven.

En dan kan het, dat we dwalen in bepaalde stukken van de leer, maar toch leven, omdat we vasthouden aan die liefde, die het leven geeft, omdat we blijven geloven in het hart van het Evangelie, waarin de Vader zijn kinderen vasthoudt.

Maar dan moeten we ook blijven praten, steeds maar weer in broederlijke liefde en met eindeloos geduld, en dit is dan geen „hopeloos gezeur”, zoals ds. Z. het noemt.

Dan mogen we nooit afwijzen en afsnijden, zoals de P.S. van het Zuiden deed, en de kerkeeraad van Groningen-Zuid.

En dan proclameren wij niet als norm „het hart van het Evangelie”, zoals ds. Z. meent.

Wanneer wij zó spreken van het hart aan het Evangelie, dan is dat geen beperking van het grote werk van de Here, integendeel, dan is het juist een belijden van de oneindige goedheid en grootheid en liefde, die God ons in Zijn Woord schenkt.

Dan vinden we in het hart van het Evangelie het hart van de Vader, die ons Christus gaf en de Trooster.

Dan proclameren wij niets. Dan luisteren we naar het kloppen van dat hart.

Dan kunnen ook zij, die bezwaar hebben tegen een bepaald punt van onze belijdenis, of die bezwaar hebben tegen een bepaald onderteekeningformulier, zeggen:

Ik vond het hart van het Evangelie, en dan met ds. Zemel: „Ik heb gevonden het hart van mijn God en Vader in Jezus Christus door zijn Heilige Geest, het hart dat mij wijd geopend is in de zes en zestig boeken van mijn Bijbel”.

P. van Loo

BOEKBESPREKING

Hoe wij het verkiezen. Toelichting op het program van richtlijnen voor de nationaal-gereformeerde politiek van het Gereformeerd Politiek Verbond. Dr. A. J. Verbrugh. Uitgeverij „De Vuurbaak”. 150 pag. Winkelprijs f 6.90. Ledenprijs f 5.25.

Het is geen eenvoudige zaak binnen het bestek van een boekbespreking een weergave en beoordeling te geven van de inhoud van bovengenoemde uitgave.

We hebben immers te maken met het z.g.n. richtlijnenprogram van het G.P.V., zoals dat werd vastgesteld door de algemene vergadering van deze politieke organisatie op 29 januari 1966.

Dit program bestaat uit een preambule en 17 artikelen. Daarin wordt in gecomprimeerde vorm een reeks van politieke uitgangspunten, doelstellingen en zaken aan de orde gesteld.

Bij ieder artikel van het program wordt een vrij beknopte toelichting gegeven van de hand van Dr. A. J. Verbrugh onder medeverantwoordelijkheid van Ds. K. Drost, W. G. Beeftink, P. Jongeling, Dr. C. Trimp en Prof. J. Kamphuis.

Gezien de functies en posities van genoemde heren in de organisatie van het G.P.V. mag aan **deze toelichting een semi-officieel karakter** worden toegekend. De teksten van het eigenlijke program en die van de toelichting verraden duidelijk dezelfde hand. Een zekere spanning tussen program en toelichting hebben we niet kunnen vinden. Integendeel.

Op belangrijke punten maakt de toelichting de inhoud van het program duidelijk en doorzichtig.

Nu brengt de aard van een boekbespreking met zich mee, dat de gemaakte notities een kritische inslag hebben. De inhoud van deze uitgave

roept naar ons oordeel die critiek ook op. In verband hiermee lijkt het niet zonder betekenis er aan te denken, dat de beoordeling van het willen en wensen van politieke partijen, niet in de laatste plaats van het G.P.V. in Opbouw, voor sommige mensen nogal een emotionele zaak blijkt te zijn. Een indruk van uitsluitend distantie willen we daarom gaarne vermijden. Er is, bij **alle critiek die we hebben met betrekking** tot dit richtlijnenprogram n.l. iets dat ons aantrekt en dat niet vergeten mag worden.

Het is dit, dat dit program reformerend wil inwerken op onze nationale samenleving. Reformeerd in duidelijke geestverwantschap met het reformatorisch streven naar de verheerlijking van Gods Naam. In dagen van klachten over introvertie bij vrijgemaakten lijkt het goed er op te wijzen hoe hier naar buiten wordt getreden met het publieke ideaal van een christelijke nederlandse staat. Dat is een goede zaak nu een miserabele verzakelijking van het politieke leven schering en inslag blijkt.

Er is in dit program onmiskenbaar een element van bezieling. De laatste regels van de toelichting luiden zo:

Er is verzet van het G.P.V. en van zijn vrienden, die weten dat er één politiek is die wél toekomst heeft, en wel omdat die gegrond is op de universele leer, die wordt beleed door de kerk, die bij het Evangelie van geen bijmengselen wil weten. Die politiek is niet gericht op eigenwijsheid en miserabel egoïsme, maar op een welomschreven universele, christelijke ordening in deze wereld, waarboven vrolijk de vlag wappert van de grote Leidsman, door wie de Vader van het heelal zich heeft doen kennen. Dit ideaal kan niet verbleken en tot een toekomstloze zaak worden, omdat er geen toekomstloze zaken zijn van deze Vader die het begin en het einde van de wereldgeschiedenis bepaalt.

We betwijfelen het, of christenen van de twintigste eeuw zich nog wapperende vlaggen moeten voorstellen, maar het is voor ons geen vraag dat zij, die de toekomst van hun land willen ontvangen uit de hand van God de Vader, recht hebben op gehoor, zeker binnen de broederkring.

In de toelichtende irleiding op het richtlijnenprogram wordt in hoofdzaak gesproken over de plaats van dit program met betrekking tot de grondslag van het G.P.V. en in verhouding tot een verkiezingsprogram. Uitgangspunt is de z.g.n. preambule waarin wordt verklaard dat de

aangegeven gezamenlijke politieke gedragslijn dient te worden gehanteerd in overeenstemming met en naar de zin van de grondslag van het Verbond, die volgens art. 2 van het reglement is de Heilige Schrift, waarvan de Drie Formulieren van Enigheid van de Gereformeerde Kerken de hoofdsom leren.

Het is duidelijk, dat men positie heeft gekozen tegenover de A.R. partij, waar een beginselprogram de grondslag van de organisatie vormt. Het G.P.V. richtlijnenprogram wil als gezamenlijke gedragslijn van meer duurzame aard concretisering van de doelstelling der organisatie zijn.

Deze positiebepaling lijkt ons zinvol. De „grondslag” van alle christelijk organiseren is immers gegeven voor het tot organiseren komt. Het zou de duidelijkheid dan ook ten goede zijn gekomen, wanneer men vermeden had in zijn reglement van Schrift en Belijdenis als „grondslag” te spreken en eenvoudig had volstaan met vast te stellen, dat leden van het Verbond die verenigingen kunnen zijn, wier leden Schrift en belijdenis aanvaarden. De achtergrond van dit alles is de vrees, dat voor de zoveelste maal in de geschiedenis de broeders en zusters belast zouden worden door binding aan beginselen, die later geen (schriftuurlijke) beginselen blijken te zijn. Vrees ook hiervoor, dat in de praktijk het samenkomen als leden van Christus' gemeenten wordt losgemaakt van het zich christelijk politiek organiseren.

Zo hebben velen zich het G.P.V. van meet aan gedacht: vrije plaatselijke politieke verenigingen waarvan de leden de ambtelijke bediening van Woord en Sacramenten en de onderlinge politieke gedachtenvorming als een ondeelbaar bezig zijn in het Rijk van God de Vader beleven, bij deze gedachtenvorming geholpen door de dienst van een licht georganiseerd landelijk verband.

Wie zich zet tot beoordeling van het richtlijnenprogram kan het G.P.V. slechts recht doen, wanneer hij deze uitgangspunten voor ogen houdt.

De vraag waar het op aan komt is of het

G.P.V. met dit richtlijnenprogram metterdaad dicht bij de Schrift en de belijdenis is gebleven, of het eenvoudig en sober in zijn formuleringen heeft willen zijn, of het klanken gevormd heeft die voor de broeders verstaanbaar zijn en die zij als de hunne kunnen herkennen, of het „theologisch-wetenschappelijke constructies” (denk aan de stellingen van het Amersfoorts Congres) heeft weten te vermijden, of het niet meer heeft willen zeggen dan op grond van de Schrift gezegd kan worden. Kortom, of de afbakening van de geloofskeus — „hoe wij het verkiezen” — zichtbaar schriftuurlijk is.

Het is hier, dat onze critiek inzet. Niet zo, als zouden bovenstaande vragen zonder reserve met „nee” beantwoord moeten worden. Maar zo, dat er naar ons oordeel in dit program te veel is, dat wezenlijk vreemd moet worden geacht aan de gereformeerde belijdenis en aan de vruchten van vroeger reformatorisch politiek denken.

Aan de toepassingen die voor verschillende sectoren van het politieke leven worden gegeven ligt een complex van gedachten ten grondslag.

We willen een poging doen deze gedachtengang te vinden aan de hand van een reeks korte citaten, waarbij de betreffende pagina wordt vermeld.

Zo komen we tot de volgende opstelling:

1. Het universeel en eeuwig doel van de mensheid is het geven van lof en eer aan God, Die hemel en aarde met alle bronnen van leven en welvaart gemaakt heeft (14, 16).

2. De totale verdorvenheid van het zondige menselijke hart is nimmer op de schepping overgegaan.

Nog veel van de oorspronkelijke structuur is bewaard.

Het universele doel past het beste bij de structuur van de schepping.

De schepping past nog steeds bij Gods geboden.

Gehoorzaamheid aan Gods geboden geeft de beste uitkomsten in de samenleving (17).

3. De band tussen onze staatsinstellingen en de universele Wet Gods — d.w.z. Gods geboden uit de Bijbel — is doorgesneden (Grondwet 1814) (22).

Universeel betekent geldend voor iedereen (27).

4. In de grondwet wordt niet erkend de taak der overheden om de Schepper van alle dingen met hun regeerbeleid publiek te eren (33).

Er moet zijn een nationaal en universeel doel voor het regeerbeleid, dat voor alle burgers gelijkelijk geldt (35).

5. Ieder die de overheid helpt mijlpaal na mijlpaal voorbij te streven op de weg naar dit doel, verricht een groot burgerlijk goed (in de zin van Rom. 13 : 1, 1 Petr. 2 : 14) (36).

6. Naar het al of niet gelovig zijn van bepaalde overheidspersonen kan eventueel een kerkeeraad vragen, omdat de geestelijke regering in de kerk rechtstreeks het hart raakt. Maar de burgerlijke regering in de staat handelt alleen over de uiterlijke manieren, en daarom is de enige keuring, die de onderdaan kan verrichten, gelegen in de vraag of de overheden bij hun beleid de werken van Gods Wet uitvoeren (39).

7. Als de onderdanen in de staat zich uiterlijk goed gedragen, en er op openbaar gebied uiterlijk toe bijgedragen dat het land Gods eer en volgens aan Gods Woord ontleende regels kan worden ontwikkeld en beschermd, behoort het niet tot de taak van de overheid te vragen naar de geestelijke regering of de kerk waartoe de onderdanen behoren (54).

8. De mens bezit van Godswege de bijbelse cultuuroppdracht, d.i. de ontwikkelingsopdracht in Gods dienst, het tot ontplooiing brengen van de aarde tot Zijn eer (42).

9. Ook de overheid heeft een deel van de cultuuroppdracht toegewezen gekregen (44).

Mr. G. Groen van Prinsterer, Calvijn, Prof. K. Schilder hebben de oorsprong van de staat in de paradijswereld herkend, en daarom ook achten zij de taak, die de overheid met betrekking tot 's lands ontwikkeling moet verrichten, wel degelijk essentieel (45).

10. Het niet-kerkelijk ambtsgebied, waarmee de overheid te maken heeft, gaat over het uitvoeren van Gods Woord (55).

11. De overheid die uit het ouder-ambt is voortgekomen, mag zich niet mengen in de particuliere zaken van haar onderdanen (43).

De overheid moet in alle openbare aangelegenheden voorzieningen treffen, die nodig zijn om de ontwikkeling van het land mogelijk te maken.

Openbare zaken zijn zaken die reeds uit zichzelf voor iedere burger gemeenschappelijk betekenis hebben en die samenhangen met de roeping van het volk als geheel; die de levens van

een volk, van een stadsbevolking, enz. met elkaar verbinden (47).

Natuurlijk heeft deze „volksverbondenheid” een uiterlijk karakter (47).

De overheid is hoofd van de openbare samenleving (staande uitdrukking op vele pagina's, C.H.).

12. De grenzen tussen wat openbaar is en wat particulier is, kunnen niet in het afgetrokken worden gegeven. Men zal de zaken van geval tot geval moeten bezien (48).

13. Het ambt der overheden, die gezag moeten oefenen, gaat terug tot voor de zondeval. Later werd echter dwangmacht aan de gezagsverhoudingen toegevoegd vanwege de zonde (51).

De overheid heeft niet alleen maar tot taak de ongebondenheid der mensen te bedwingen en dus alleen maar op te treden bij oorlogen en onlusten, misdaden enz. Zij heeft ook een positieve taak, die gelegen is in de uitvoering van de cultuuroopdracht bij openbare aangelegenheden (77).

14. In de grondwet moet worden vastgelegd, dat de overheid door haar beleid en wetgeving uitvoering geeft aan de universele Wet Gods, waarvan iedere onderdaan vrij kan kennisnemen, die uiteengelegd is in de Tien Geboden, en waarvan de samenvatting is gegeven door Christus in het gebod der liefde tot God en de naaste (57).

15. Wat althans de werken der Wet zijn kan ieder lezen en weten (61).

16. De mogelijkheid moet worden geopend dat de Koning (zonder zijn ministers)... overgaat tot toetsing van een wet op haar eventuele grondwettigheid. Bij gebleken strijdigheid met de grondwet zal de Koning de wet onverbindend verklaren (67).

17. Als de grondwet zo wordt gewijzigd, dat zij bepaalt dat de overheid uitvoering geeft aan de universele Wet Gods, komen bij de toetsing op grondwettigheid ook nog andere vragen dan louter juridische naar voren (69).

18. Het feit dat Oranje in belangrijke mate de drager is van tradities, die nationale tradities van ons land zijn geworden, vergemakkelijkt de taak van de Koning hierbij in hoge mate (71).

19. Bij een nationale gereformeerde politiek denkt men aan een territoriale begrenzing van een christelijke staat.

De geïnteresseerde lezer zal ons dit uitvoerig citeren wel willen vergeven. Het in eigen woorden weergeven van de centrale gedachtengang in program en toelichting, zonder daarbij de inhoud tekort te doen, is een opgave die ons te moeilijk valt. Bovendien maakt deze selectie duidelijk, dat we inderdaad met een samenhangend geheel en niet met een verzameling min of meer losse gedachten te maken hebben. Dit is met betrekking tot de oordeelvorming van betekenis. Zo zal ieder kunnen instemmen met het onder 1 aangehaalde. De vraag is echter, welk verband tussen het overheidsambt en de belijdenis van God als schepper wordt gelegd.

Welnu, dit verband is duidelijk. Als grote en beheersende opdracht voor de overheden wordt gezien de ontwikkeling van de schepping. De staat — voor zover men daarvan wil spreken — wordt gefundeerd in het paradijs, het overheidsambt verklaard uit het ouderambt van den beginne, gedateerd voor de zondeval. Gods geboden, in het bijzonder de Tien Geboden, worden gekwalificeerd als herhaling van woordopenbaring aan het hoofd van het menselijk geslacht. De dwangmacht der overheden wordt als een toevoegsel gezien, het bedwingen van de ongebondenheid der mensen door de zwaarmacht als een negatieve taak tegenover de cultuuroopdracht als positieve taak.

Deze gedachtengang is wezenlijk vreemd aan artikel 36 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis. Daar belijdt de kerk in eenvoudige woorden dat God het overheidsambt heeft ingesteld "om der zonde wil". Het G.P.V. richtlijnenprogramma leert dat God de overheden heeft verordend terwille van de cultuuroopdracht. Dit is temeer verbaazend, omdat juist van het G.P.V., dat zijn uitgangspunt in de belijdenis wil kiezen, anders had mogen worden verwacht.

Het is niet juist, dat de z.g.n. cultuuroopdracht het grote en universele doel der mensheid is. Het grote doel is de komst van Gods Koninkrijk. Een christelijke politiek kan na de val niet meer zijn een politiek van bouwen en bewaren van voor de val. In dit verband is de gedachte, dat de verdorvenheid van het zondige menselijke hart nimmer op de schepping is overgegaan zeer dubieus (citaat 2.). Een christelijke politiek is een politiek van het kruis, van de Wederkomende die gekruisigd is. De zin van een christelijke po-

litiek is het in en door de staat binnen zijn structuur oefenen van en gehoorzamen aan het overheidsambt op een wijze, die niet van deze wereld is. Een christelijke politiek is niet een politiek van een z.g.n. universele Wet Gods, maar van het Evangelie.
(slot volgt)

C. Huizinga

PERSSCHOUW

Rondom de Open brief

In de vergadering van de kerkeraad van de Geref. Kerk te Amsterdam-C werd over de Open brief gesproken. De predikanten Van der Stoel en Wulfraat gaven daarvan een toelichting die we hier ter informatie van onze lezers doorgeven.

Waar binnen de kring van de kerkeraad zowel als in de gemeente misverstanden zijn gerezen m.b.t. de z.g. „Open Brief” en ook de critiek m.n. in „De Reformatie” zich niet onbetuigd heeft gelaten, achten uw predikanten als mede-ondertekenaars van bovengenoemde brief ter opheldering van gerezen misverstanden het gewent het volgende onder uw aandacht te brengen.

Bij het lezen van de critiek op de Open Brief, m.n. de critiek van Dr. Trimp in diverse afleveringen van „De Reformatie”, hebben wij als predikanten tegen elkaar gezegd: „Hierin herkennen wij onszelf niet meer”.

Tevens kwam ons een woord van wijlen Prof. Dr. K. Schilder in gedachten.

Deze schreef, het was in „De Reformatie” van 9 febr. 1952, een waarschuwing om zich niet schuldig te maken aan de z.g. syllogismenroffelt.

Hij verstond daaronder het al redenerend voortgaan van conclusie tot conclusie waarbij men een reeks van feiten en overwegingen, welke bij de beoordeling van een geding zijnde persoon of zaak beslist ook in rekening gebracht moeten worden, over het hoofd ziet of zonder meer negeert.

Met behulp van een aantal „dussen” kan men op die wijze in een ogenblik tijds van een „kleine overtreding” een ernstig misdrijf, en van een man, die een mislag beging een immoreel, goddeloos sujet maken. Keihard worden broeders dan geoordeeld en veroordeeld.

Ze worden den volke voorgesteld als afwijkers van de belijdenis, als trouwelozen t.a.v. de kerk.

Maar heel dit gedoe, za bezwoer Schilder zijn broeders, is volkomen vreemd aan wat Jezus Christus door Zijn Geest in de kerk gedaan wil hebben. Met oneindig geduld „is de Geest bezig de kerk bijéén te houden, niet door een woordje, maar door het Woord; niet door dogma's, maar door het Woord; niet door paraphrase, maar door het Woord. Niet door exegese, maar door het Woord”. Tot zover K. S.

Het heeft ons, als we bovengenoemde critiek samenvatten, pijn gedaan, wat men de briefschrijvers in de schoenen heeft geschoven.

We noemen een paar dingen:

We zouden art. 28 der N.G.B. tot een krachteloos historisch document hebben gemaakt. Afscheid hebben genomen van de Afscheiding en het Beding van 1892. We zouden de Vrijmaking zien als klein vaderlands gedoe, een gewone familieruzie. De binding aan het gereformeerde leven zou door ons worden losgelaten, en we zouden voortstuwten op de weg naar de moderne oecumene!

En dat alles in het raam van de waarschuwing: mensen, past op. Dit is het programma van actie van die 25 ondertekenaars, dáárheen willen ze u leiden!

Ge ziet, dat ligt er niet om.

Stellen we nu echter eens de nuchtere vraag: Is het wáár, wat in genoemde critiek gesuggereerd wordt? Is dit werkelijk hetgene, dat de ondertekenaars belijden en najagen? Het onduidelijke antwoord op deze vraag willen we hier reeds geven en dat luidt: neen, en nog eens neen!

We willen dat evenwel pogen nader te adstrueren.

Om te beginnen: is deze Open Brief een soort leer of werkprogramma of iets dergelijks? Natuurlijk niet. Wij achten ons in de bediening gebonden alleen aan Schrift en belijdenis. Wel te verstaan in de bediening temidden van de vrijgemaakte kerken, die wij liefhebben.

Wat die brief dan wél is? Een bewogen waarschuwing tegen verkeerde tendenzen die zich volgens ons in ons kerkelijk leven openbaren.

En een advies, hoe in de gegeven situatie te handelen. Een advies, in eerster instantie aan de „leden der gemeente van Groningen-Zuid”.

Tussen haakjes, de vraag is ons gesteld of we het met iedere zin en iedere formulering van die Open Brief volkomen eens zijn. Dan zeggen wij voor ons: ach nee, sommige dingen zouden wij anders geformuleerd hebben, en dan misschien deze misverstanden hebben voorkomen. Maar het ging ons bij de ondertekening om de hoofdstrekking, waar wij het hartelijk mee eens zijn, en die is, zoals gezegd: waarschuwing en advies. Waarschuwing tegen verkeerde tendenzen. Welke? Wel, tegen de tendens als zouden we allen in de kerk gelijk moeten denken over het gebeuren van 1944. U kent het woord van Ds Lok „Zal de zaak van Jezus Christus in ons land nog een toekomst hebben, dan zullen degenen, die bij deze zaak betrokken zijn, vóór alles elkaar hebben te vinden in de waardering en de benoeming van wat in 1944 geschied is binnen de Gereformeerde Kerken”.

Zulk spreken nu lijkt ons veel te kras.

Daarachter kan de mening verscholen liggen, dat de vrijmaking zo ongeveer op één lijn te stellen is met de bevrijding van Israël uit Egypte. Alsook met de afscheiding van de christgelovigen van de Jeruzalemse gemeente, welke stond onder de leiding van de Priesters en de Schriftgeleerden.

Maar dat is zeker niet het geval. Dan zouden we wel de Synodaal-Gereformeerden gelijk moeten stellen met de heidense Egyptenaren en de Christus-verwerpende Priesters en Farizeeën. Die consequentie zal toch wel niemand durven trekken. Maar we zeggen er meteen bij: evenmin kunnen wij de Afscheiding en de Doleantie op één lijn stellen met de Vrijmaking.

Immers, bij Afscheiding en Doleantie ging het om een door God geschonken bevrijding uit een gemeenschap, waar rustig de Christus der Schriften van de kansels geloofend kon worden, ja, waar men zijn lijden en sterven, het fundament van de kerk, een God-onterende bloedtheologie durfde noemen. En dat alles beschermd door een kerkelijke organisatie, die juist met de naam „werelds” dan kerkelijk getypeerd kon worden.

Inderdaad kon zó gezegd worden in de acte van Afscheiding, dat men zich afscheidde van hen, die niet van de kerk waren.

Maar zó zien de ondertekenaars van de Open Brief de Vrijmaking niet.

Als u vraagt: was die vrijmaking dan niet conform art. 28 der N.G.B.?

Dan zeggen wij: zeker, in een bepaald opzicht wel.

In deze zin nl. dat wij met verwerping van een binding bóven de Schrift, en daaraan verbonden sancties, de hals bogen onder het juk van Christus, zoals art. 28 dat zegt. We verwierpen een juk, dat Generale Synodes trachtten op te leggen aan de kerken van Christus.

Dat was een neen-zeggen tegen schending van de normen en overeengekomen regels van het kerkelijk samenleven.

Dat veel kerkleden, om wat oorzaak ook (verkeerde voorlichting, traditie etc.) die gehoorzaamheidsdaad niet volbrachten, dat bracht de breuk.

Daarom was de vrijmaking in die bovengenoemde zin wel conform art. 28 N.G.B. Maar niet in die zin, dat toen de ware kerk kwam te staan t.o. de valse. Want, nog eens, wij hebben ons in 1944 niet afgescheiden van hen die niet van de kerk zijn, maar vrijgemaakt van leerbesluiten en tuchthandelingen van kerkelijke vergaderingen, om zo te blijven op de oude, goede gereformeerde weg. We zijn in 1944 gebleven bij de leer van de Gereformeerde Kerken in Nederland. Dáár staan we vandaag nog. En van harte!

Wat ons samenbindt mag niet zijn een beschouwing over de vrijmaking, maar het vrijgemaakt zijn. We hebben niet willen meewerken aan het uitwerpen van getrouwe ambtsdragers en aan het uitwerpen van broeders, die niets gedaan of geleerd hadden tegen Gods heilig Woord in. En dat willen we ook vandaag niet!

Niemand uit de kerk werpen, omdat hij een andere kerkbeschouwing heeft, anders denkt over afscheiding, doleantie en vrijmaking dan zijn medebroeders.

Verskil in taxatie van andere kerkgemeenschappen mag nooit grond zijn om kerkelijk gescheiden te gaan leven. Want we zijn geen club, maar KERK. Daarvoor heeft de Heiland Zijn bloed gegeven. En zo blijven wij in de oude lijn.

Denkt u maar aan Prof. Dr. H. Bavinck. Deze was eens hoogleraar in Kampen, later aan de

V.U. In zijn vierdelige dogmatiek, de onderwijsbron voor de studenten, blijkt hij van gevoelen te zijn, (u kunt het nalezen in het vierde deel, pag. 333 e.v.) dat na de grote Reformatie geen van de protestantse kerken zich met uitsluiting van de andere kerkgemeenschappen DE ware kerk mocht noemen.

Zó werden de studenten onderwezen, maar niemand dacht aan censuur over Bavinck.

We noemen nog eenmaal Prof. Schilder. Vijf weken voor zijn dood schreef hij n.a.v. een beroering ergens in een gemeente vanwege „pluriformiteitskwesies”: „Denkt iemand over pluriformiteit anders dan ik? Wel, ik ken niemand met uitgebalanceerde beschouwingen. Ik ken geen hooggeleerden-kerk. Een kerk ken ik van gelovigen, die bereid zijn samen te leven en die niet vergeten, dat we vóór 1944 hebben aangezet met ettelijke pluriformiteits-theoretici. Ik joeg hen niet weg. Zij mij. Laat hun rol a.u.b. niet door mij worden overgenomen. Leert elkaar!”

We dachten, dat we zó ook vandaag met elkaar moesten omgaan. Want er zullen nog vragen genoeg over zijn om met elkaar door te worstelen, zodat een breuk op z'n zachtst gezegd, praematuur zou zijn, neen, ontoelaatbaar.

Dat had ook in Groningen-Zuid moeten gebeuren, zoals de eerste classicale vergadering dringend adviseerde: neem de schorsing van Ds. v. d. Ziel weg en praat met elkaar de achtergronden door.

Als men de briefschrijvers er op wijst, dat ze maar niet de „Tehuis”-gemeente hebben willen dienen, maar de kerken, dan zeggen we: natuurlijk, want inmiddels heeft een Generale Synode het „schorsingswaardig!” uitgesproken over Ds v. d. Ziel. En dat met één stem meerderheid. Bij de heidense Romeinen gold de regel: in dibiis abstinence, d.w.z. onthoudt u in twijfelachtige zaken.

We willen maar zeggen: blijkens de stemmenverhouding op de Gen. Synode was de openbare grove zonde van Ds v. d. Ziel toch niet zo klaar en duidelijk!

En toch zo'n uitspraak!

We willen nu graag enkele punten uit de Open Brief aanhalen, die blijkbaar misverstand hebben veroorzaakt.

Zo is men gevallen over de woorden veten en twist. De briefschrijvers zouden daarmee het kerkelijk gebeuren van 1944 hebben gedegradeerd tot een twist.

We vragen ons af: moet tegen dat woord nu zo'n bezwaar bestaan? Waren er geen meningsverschillen inzake de kwesies verbond, doop, wedergeboorte?

Uit eigen J.V. tijd herinneren we ons heftige debatten, met de vuist op tafel soms, over deze zaken. Over en weer werden rake brochures geschreven.

Prof. Holwerda schreef over een wederzijdse felle polemiek.

Toen heeft een synode de dwaasheid begaan om een bepaalde Kuyperiaanse visie inzake verbond en doop bindend te verklaren. Wat eeuwenlang aan verschil van mening in de kerk kon bestaan, werd toen onmogelijk gemaakt door een met sancties bekrachtigde veronderstelde-wedergeboorte-formule. Dáárop ziet de uitdrukking in de brief: klein vaderlands gedoe.

Toen ontvingen we van God de kracht daartegen neen te zeggen. En dat neen-zeggen was een waarlijk katholieke, oecumenische daad, lijnrecht in tegen het sectarisch versmallen van de kerk-basis. Want een kerk, die zich gaat binden aan een theologische mening, i.p.v. te blijven bij de binding aan Schrift en belijdenis alléén, verliest haar waarlijk oecumenisch karakter en bedrijft sectarisme.

Wij wensen evenwel aan geen enkele interpretatie van de belijdenis gebonden te zijn. Alleen aan de belijdenis zelf.

Men is voorts gestruikeld over het woord „wereldkerk”. Maar waarom toch een suggestie in de geleverde critiek, als zou daarachter verscholen zijn de begeerte bij de ondertekenaars om te stuwten naar een valse oecumene, waarbij Schriftgezag en de belijdenis maar aan de kant worden geschoven? Waarom niet aanvaard, dat hier gedacht is aan de kerk zoals de Catechismus daarvan spreekt in Zondag 21 en de N.G.B. in art. 28: een heilige vergadering der ware christgelovigen? Dat is niet een onzichtbare kerk, waarin de grenzen tussen waarheid en leugen verdoezeld worden; een gezellige ruimte met verschillende kamertjes, waarin ieder zijn eigen meubilair heeft, en waarbij het er dan niet toe zou doen in welk kamertje ieder zich bevindt. Zulk een suggestie wijzen we met verontwaardiging van de hand. Echter, evenzeer

wijzen we af de gedachte, dat de algemene christelijke kerk, wat ons land betreft, zich uitsluitend en alleen openbaart in de vrijgemaakte kerk. Christus' kerkvergaderend werk is veel breder. Maar ons bindt Hij aan de normen. Wij hebben ons als ware kerk te openbaren. Ware kerk is geen statisch gegeven, maar een dagelijkse opdracht. Die opdracht houdt tevens in een hartelijk begeren ons te verenigen en alle pogingen in het werk te stellen tot zulk een vereniging met allen die de Heiland oprecht liefhebben en begeren zich te binden aan Schrift en belijdenis.

Wanneer in de Open Brief staat, dat het reformatorisch volksdeel in velerlei stijl bouwt op het fundament van Gods Woord, de Drie formulieren van enigheid en de D.K.O., dan zou u daarin kunnen lezen, dat de Hervormde kerk als organisatie en de Geref. Kerken (syn.) na 1944 e.v.j. zulks deden. Maar dan zeggen we: het kan duidelijk zijn dat de briefschrijvers dat niet bedoelen te stellen. De Hervormde kerk week van dat fundament af en de synodale kerken schonden, om maar één ding te noemen, de samenlevingsregels van de D.K.O.

De bijbel kent geen kerkelijke samenleving die haar brandpunt heeft in toporganen. Maar evenzeer is waar, dat heel velen buiten onze kerkgemeenschap Schrift en belijdenis hartelijk liefhebben en begeren daarnaar te leven. Denkt u alleen maar aan het Nationaal Evangelisch Verbond, waar het G.P.V. mee samenging in de politieke verkiezingsstrijd. Voorts mag het u niet ontgaan, dat we geen eenheid begeren ten koste van het Woord van God. Dat staat duidelijk in de Open Brief te lezen. We noemen als punten van gesprek tussen de Geref. kerken (syn.) en de Geref. kerken (vrijgemaakt): geen tucht mag worden bediend om eigen voorkeursmeningen te doen triumpferen. Geen misbruik van art. 31 mag worden gemaakt om de kerkelijke orde te handhaven. Voorts valt te vragen: hoe staat u tegenover Schriftgezag, kerkregering, de oecumene? Ook wijzen we u er op dat er ten overvloede aan het eind van de Open Brief staat, dat de eenheid van de kinderen van God alleen door te blijven in de Waarheid kan worden beleefd. Prof. Kamphuis schreef in De Reformatie dat hij van harte en van a-z onderschrijft, wat Prof. Jager in Opbouw schreef: „Als de synodale kerken alle aparte formules zouden loslaten en alle schorsingen zouden herroepen, en we zouden samen terugkeren tot Schrift en belijdenis in leer, dienst en tucht en ze zich niet in de wereldraad van kerken laten opnemen, dan zouden we 1944 kunnen laten rusten.” Niets anders stond de ondertekenaars voor de geest wanneer zij spraken over het begraven van veten.

Dan wat die vrijmakingsideologie betreft, dat vrijmakingsgeloof. Laten we elkaar goed verstaan. De briefschrijvers hebben niet gesteld, dat wie meent dat Christus' kerkvergaderend werk via de vrijgemaakte kerken loopt een judaïst, een farizeër of een werkheilige zou zijn. Zij hebben niet gesteld, dat voor degene, die meent, dat DE ware kerk zonder meer te vereenzelvigen is met de vrijgemaakte kerk er eigenlijk geen plaats mag zijn in de vrijgemaakte kerkgemeenschap. Wie dat gevoelen wel deelt hebbe er vrede mee. Maar wij delen die mening niet. De zaak is echter deze: Wie zegt: En dit gevoelen van mij, dat de vrijgemaakte DE ware kerk is, met uitsluiting van alle andere, dat moet u nu ook aanvaarden als DE niet te betwisten waarheid, anders kan ik met u geen avondmaal vieren, anders is het tafellaken doorgesneden (wat in feite neerkomt op schorsing, tegen die zeggen wij: nu bedrijft ge een deologie, en dat is ontzaggelijk gevaarlijk. **Zo niet Broeders!** Wij houden ons nog altijd aan het synodebesluit van Leeuwarden 1920; daar wij immers de voortzetting zijn van de Gereformeerde Kerken, is het nog ONS besluit, dat niet is herzien. De uitspraak van Leeuwarden had betrekking op een bezwaarschrift tegen de art. 27-30 van de N.G.B. De indiener van dit bezwaarschrift, Dr. Buizer, was aanhanger van de idee der „pluriformiteit van de kerk”, waaronder hij verstond, dat onder de historisch geworden kerken niet één ware kerk is, in casu de Gereformeerde kerken, maar vele instituten recht hebben op de naam: christelijke kerk, hoezeer ze in zuiverheid van leer en tucht en kerkregering verschillen. Dr. Buizer oordeelde echter, dat de art. 27-30 N.G.B. naar de opvatting die de vaders in 1618 en daarvoor hierover gehad hebben, met de aldus door hem verstande pluriformiteitsleer in strijd zijn, en diende daarom een gravamen in tegen deze artikelen.

De synode van Leeuwarden achtte het niet

nodig op dit gravamen in te gaan; ze sprak n.l. uit dat het bezwaarschrift uitging van een uitleg van art. 27-30 N.G.B., waarmee de synode niet instemde. De Leeuwarder synode heeft hieraan niet toegevoegd, hoe naar haar oordeel de bewuste artikelen dan wel zijn uit te leggen. Een positieve interpretatie van deze artikelen heeft ze dus niet gegeven. Wel echter deed ze een negatieve uitspraak, daar ze de opvatting, die de indiener van het gravamen over deze artikelen had, heeft afgewezen. Wie dus meent, dat in ons land de Geref. kerken DE ware kerk vormen kan zich daarvoor niet op de art. 27-30 N.G.B. beroepen, zonder met genoemde synode-uitspraak in strijd te komen. Anderzijds kan men niet zeggen, dat de tegenovergestelde leer door deze uitspraak officieel is vastgelegd. We kunnen hieruit concluderen: iemand, die meent, dat de vrijgemaakte Geref. Kerken DE ware kerk zijn, mag zich hiervoor niet op de N.G.B. beroepen. En, wat nog belangrijker is, men mag iemand, die meent dat de vrijgemaakte kerken niet, met uitsluiting van de andere kerken DE ware kerk zijn, omdat naar zijn mening de ware kerk zich verder uitstrekt, niet beschuldigen van afwijking van de belijdenis.

Dit waren zo enige opmerkingen ter verduidelijking van onze mening en ons bedoelen. Van harte hebben wij ons in 1944 vrijgemaakt, ofschoon met pijn en droefheid over de scheuring tussen broeders van hetzelfde huis. En juist omdat wij de kerk die wij mogen dienen hartelijk liefhebben meenden we te moeten waarschuwen voor verkeerde tendenzen. Het gaat ons om het welzijn van de kerken, en in geen enkel opzicht om haar likwidatie, niet openlijk en niet langs geraffineerde wegen. Dat is het standpunt van de ondertekenaars van de Open Brief, die uw predikanten zijn.

Wat andere ondertekenaars bedoeld mochten hebben, is hun zaak. U hebt met ons te maken. Overigens zijn wij er van overtuigd, dat geen van de overige ondertekenaars van deze Open Brief een andere bedoeling heeft dan die, waaraan wij in het bovenstaande uitdrukking hebben gegeven. Laten we als Geref. mensen nu eens tegen elkaar zeggen: al zijn we het niet in alles met elkaar eens, we zijn één in Christus. En dat houdt in: zonder wederzijdse discriminatie samen verder worstelen omdat we toch nog ten dele kennen en ten dele profeteren. We moeten niet denken aan de ellende die een nieuwe scheuring zou veroorzaken in de gezinnen, en wat een smaad voor de naam van God. Als het gaat pro of contra het uitgedrukte Woord van God, dan hebben we die ellende te dragen. Maar wie van ons durft te zeggen, dat de zaken zo staan? Zou de liefde van Christus tot ons en onze liefde tot Hem niet alle dingen vermogen?

C. V.

KERKNIEUWS

Beroepen: te Burlington (Ontario, Can.): (2e pred.pl.): Ds. D. v. d. Boom te Orangeville; te London en Watford: Ds. J. J. Wildeboer te Driesum.

Aangenomen: naar Meppel: Ds. M. Heemskerk te Zevenbergen; naar Hilversum: Ds. C. Bijl te Hoogezand-Sappemeer.

Bedankt: voor Daarlerveen: Ds. J. J. Wildeboer te Driesum.

Afvaardiging van de P.S. Groningen naar de Generale Synode

In de afvaardiging van de P.S. Groningen is een wijziging gekomen. De primus-afgevaardigde R. Oosterhuis te Enumatil wordt vervangen door ouderling R. J. Groeneveld te Oldehove. Als tertiï werden benoemd: Ds. D. Berghuis te Leens en Ds. J. Groen te Groningen-Zuid en ouderling J. Barkmeijer te Helpman en R. Oosterhuis te Enumatil.

Afgevaardigden van de P.S. Noord-Holland naar de Generale Synode

De P.S. van Noord-Holland van 11 maart 1967 benoemde de volgende afgevaardigden naar de a.s. Generale Synode:

Primi: Ds. H. van Ommen te Zaandam, Ds. B. J. F. Schoep te Amstelveen en ouderlingen P. C. Blauwboer te Anna Paulowna en J. Versloot te Amsterdam-W.

Secundi: Ds. D. Nieuwenhuis te IJmuiden, Ds. C. P. Plooy te Heemstede en ouderlingen H. de Jong en P. Nierop te Broek op Lange-dijk.

Tertii: Ds. F. van Deursen te Haarlem en Ds. G. Janssen te Amsterdam-W. Er werden geen tertii-ouderlingen benoemd.

Samenwerking in de zending

De kerk van Leerdam heeft aan de kerken die samenwerken in het Zendingsconvent Zuid-Holland, voorgesteld te gaan samenwerken met de kerk van Haarlem, die ds. W. L. Kurpershoek heeft uitgezonden naar Zuid-Afrika. Het Zendingsconvent had voorheen Noordwest-Australië als zendingsterrein, maar moest vanwege de omstandigheden ter plaatse dit werk afbreken. De toenmalige zendeling, ds. C. A. Versluis, heeft zich inmiddels verbonden aan de samenwerkende kerken in Groningen voor de arbeid op West-Nieuw-Guinea.

's-Hertogenbosch. De kerkeraad van 's-Hertogenbosch heeft een brief van de syn. geref. kerkeraad ter plaatse, inhoudende dat aan de schorsingen van een predikant, drie ouderlingen en een diaken in 1945 alle betekenis moet worden ontzegd, behandeld op een vergadering van de kerkeraad met drie van de betrokken toenmalige ambtsdragers.

In overeenstemming met het antwoord dat de toenmalige predikant ds. H. Veltman, thans te Zeist, aan de syn. geref. kerkeraad heeft gezonden, was men van mening, dat de uitspraak van de syn.-geref. kerkeraad op louter formele gronden berust en geen grond kan vormen om een nieuw gesprek met elkaar te beginnen. In deze zin zal aan de syn.-geref. kerk, die om zulk een gesprek had gevraagd, antwoord worden gezonden.

Voorstel aan Generale Synode om bededag uit te schrijven

De kerkeraad van Enschede-Oost, die eerder bij de classis 's-Gravenhage het voorstel indiende om een bededag uit te schrijven, doch daar zijn verzoek niet ingewilligd zag, heeft nu in een voorstel aan de a.s. synode verzocht terstond na haar bijeenkomen een algemene bededag in de zin van art. 66 K.O. uit te schrijven, opdat de kerken zich voor God verootmoedigen vanwege de "grote zwarigheden, waarvan de druk overal in de kerken gevoeld wordt", en daarbij pleitende op Gods beloften van vergeving.

Voorts verzoekt de kerkeraad van Enschede-Oost de a.s. generale synode een krachtig beroep te doen op allen, die hun zaak aan haar voorlegden, om wegen tot verzoening te zoeken, naar de eis van Christus zelf en elkander aan te nemen, gelijk Christus ons aangenomen heeft, en daarbij hulp te bieden door met "partijen" in de volle synode te spreken of zich in commissies te splitsen en zich naar klagers en aangeklaagden te begeven om hen namens de kerken deze eis des Heren op het hart te binden, zonder aanzien des persoons.

De kerkeraad van Enschede-Oost komt tot dit voorstel, doordat de op het voorlopig agendus van de komende synode reeds aangekondigde gravamina ver uitgaan boven hetgeen gewoonlijk op een agendum van een generale synode voorkomt, waarin zich de noodsituatie aftekent, waarin onze kerken zich bevinden door de in haar midden voorkomende geschillen, controversen en onenigheden. Afwerking van dit agendum in de normale weg zou leden en adviseurs der synode ver boven de maat aan hun normale arbeid onttrekken, afgedacht van de financiële bezwaren. Bovendien zijn eerdere uitspraken van vroeger gehouden generale synoden in velerlei zaken niet geëffectueerd. De kerkeraad van Enschede-Oost hoopt, dat zijn voorstel een begin van verandering van gezindheid mag teweegbrengen, en vraagt daartoe van alle kerken adhesie.

Rotterdam-Delfshaven. In het kerkeradsverslag van Rotterdam-Delfshaven stond het volgende te lezen:

"In bespreking komt een rapport van een gehouden gesprek met ds. Snijder, zulks tot afsluiting van besprekingen in een aantal vergaderingen, te weten in nov., dec., jan. en febr., waarin de kerkeraad zich heeft bezig gehouden met bezwaren, welke gerezen waren tegen het voorkomen van de handtekening van ds. Snijder onder de "Open Brief" aan de Tehuis-Gemeente te Groningen.

De bezwaren concentreerden zich vooral om een drietal punten: 1. Het kenschetsen van het geloof van hen die zich naar art. 28 N.G.B. hadden vrijgemaakt, als een ideologie; 2. Het spreken van veten en twisten, die zonden heersen tussen Vrijgemaakten en Syn. Gereformeerden; en 3. Het benoemen van de

belijdenis der kerk, met de term hystorisch fundament tegengesteld tot het fundament van de algemene Christelijke Kerk.

In broederlijk overleg is met ds. Snijder gesproken. Tot vreugde van de kerkeraad reageerde ds. Snijder op alle punten zo, dat aan de bezwaren volledig werd tegemoet gekomen.

Ds. Snijder heeft verklaard, dat het spreken en handelen van hen, die zich vrijmaakten naar art. 28 N.G.B. nimmer genoemd mag worden, vanuit een in de "Open Brief" nader omschreven vrijmakingsgeloof, onder de term ideologie. De — overigens niet bedoelde — smaad, die in de "Open Brief" geworpen wordt op overleden en nog levende voorgangers en kerkleden, die in 1944, geleid door de inhoud van dit vrijmakingsgeloof, als behorende tot het geloof in de Here Jezus Christus, de reformatie in de kerk ter hand namen en volbrachten, werd daarmee weggenomen. Het spreken van veten en twisten achtte ds. Snijder geen gelukkig gekozen woorden. Hij ziet de verhouding van Vrijgemaakten tot Syn. Gereformeerden, met de kerkeraad, als die van gehoorzaamheid tegenover ongehoorzaamheid. Derhalve roept hij, naar tijd en wijze, de ongehoorzamen tot concrete gehoorzaamheid aan de Koning der Kerk.

Voor ds. Snijder wilde "historisch Fundament" zeggen: historisch geworden fundament. Dit fundament is voor ds. Snijder hetzelfde als het Schriftuurlijk fundament en als het fundament van de algemene Christelijke Kerk.

De kerkeraad neemt met dankbaarheid kennis van de verklaringen van ds. Snijder en is van oordeel dat de gerezen bezwaren vervallen kunnen worden verklaard".

Leiden bepleit uitbreiding Hooglerarental te Kampen

De kerkeraad van Leiden verzoekt in een brief aan de a.s. generale synode te besluiten tot uitbreiding van het huidige hoogleraren-corps met één of twee hoogleraren, die een leeropdracht zullen hebben te ontvangen, gelegen in de dogmatisch-ethisch-filosofische sector. De kerkeraad motiveert zijn voorstel met een verwijzing naar de geweldige ontwikkeling, die op deze terreinen in onze dagen gaande zijn, en met het oog waarop de a.s. predikanten terdege gewapend dienen te worden. De kerkeraad van Leiden is van oordeel, dat aan al deze zaken niet voldoende aandacht kan worden geschonken door het huidige hoogleraren-corps, hoe bekwaam deze mannen ook mogen wezen.

Advies aan de Synode om geadopteerde kinderen te dopen

Het door de generale synode van Rotterdam-Delfshaven terzake benoemde deputaatschap adviseert in een rapport aan de komende synode van Amersfoort-West eenparig uit te spreken, dat er geen verhindering bestaat om geadopteerde kinderen, die oorspronkelijk vreemd waren aan het verbond, maar aan wie thans de beloften van het verbond toekomen, tot de bediening van de Heilige Doop toe te laten, naar het voor de kinderdoop gebruikelijke formulier.

De deputaten, dr. R. H. Bremmer te Enschede, ds. J. R. Wiskerke te Middelburg en ds. I. de Wolff te Enschede, komen in hun rapport tot de volgende conclusies:

Tot dusver hebben de kerken geen generale, kerkelijke besluiten over deze materie genomen. Het in het rapport genoemde besluit van de Nationale Synode van Dordrecht 1618/1619 bezit wel een zeker moreel en historisch, maar geen kerkelijk gezag. De ernst van de bediening van de Heilige Doop dringt tot een uniforme doopspraktijk inzake de geadopteerde kinderen. Het is derhalve noodzakelijk in dezen tot een uitspraak te komen.

Door de adoptiewet van 1956 is de band tussen de adoptieouders en -kinderen onverbreekelijk vastgelegd voor alle jaren van opgroeien en opvoeden. Krachtens de wet van 1956 geadopteerde kinderen nemen geheel en al de positie in van bloedeigen kroost. Nergens keurt de HERE in zijn Woord deze buitengewone gezinsuitbreiding af. Derhalve moet gerekend worden, dat Hij ook deze kinderen tot het bloedeigen nageslacht rekent. Daarom komen aan deze kinderen evenzeer de beloften van het genadeverbond toe en behoren zij derhalve gedoopt te wezen.

Dit staat nog meer vast, omdat de HERE bij de oprichting van zijn verbond met Abra-

ham en diens nageslacht, in royaal genadebetoon, het teken van het verbond (toen de besnijdenis, nu de doop) heeft willen toedelen aan alle onmondige huisgenoten van Abraham, zelfs al waren dezen niet van Abrahams nageslacht of in diens huis geboren (Gen. 17:10-14).

Soest. Met ingang van zondag 19 maart 1967 worden de kerkdiensten weer in gebouw **Eltheto**, Driftje 4 te Soest gehouden.

De aanvangstijden blijven als regel 8.30 uur en 15.00 uur.

Revisie-verzoek inzake het synodebesluit ten aanzien van de schorsingswaardigheid van ds. Van der Ziel.

De kerkeraad van Amsterdam-Zuid zond de volgende brief naar de Generale Synode van Amersfoort:

Welerwaarde en Eerwaarde Heren en Broeders,

De raad van de Gereformeerde Kerk te Amsterdam-Zuid, in meerderheid verontrust door het oordeel van de Generale Synode samengekomen te Rotterdam-Delfshaven op 7 april 1964 tot 28 januari 1965, inhoudende de schorsingswaardigheid van Ds. A. van der Ziel, (destijds) dienaar des Woords bij de Gereformeerde Kerk te Groningen-Zuid, richt zich bij deze tot Uw vergadering met het dringend verzoek dit oordeel van genoemde synode te herzien.

Voor dit verzoek wil de Raad voornoemd uitsluitend gronden aanvoeren, welke ontleend zijn aan de gedachtengang van de Generale Synode van Rotterdam-Delfshaven, welke in dit oordeel van schorsingswaardigheid heeft geresulteerd, en wel uit de gedachtengang voorzover deze uit de Acta van de Synode van 1964-1965 blijkt.

Hetgeen de Raad onder Uw aandacht wil brengen leggen wij voor de overzichtelijkheid U voor in vier delen, welke wij aanduiden met de Romeinse cijfers I, II, III en IV.

I. De Raad heeft kennisgenomen van het oordeel van de Generale Synode van Rotterdam-Delfshaven betreffende de schorsingswaardigheid van Ds. A. van der Ziel (art. 315e van de Acta op blz. 143) en constateert dat de Generale Synode in haar „van oordeel” sub. 1, heeft geoordeeld dat de kerkeraad van Groningen-Zuid „duidelijker in zijn uitspraken had dienen te formuleren dat hij bij Ds. A. van der Ziel aanwezig oordeelt — zij het in beginsel — een zonde als bedoeld in art. 80 K.O.”

De Raad is van oordeel, dat „het gebrek aan helderheid in de uitspraken van de kerkeraad van Groningen-Zuid”, hetwelk de Synode zelf heeft geconstateerd, dat op onheldere uitspraken betreffende een openbare grove zonde van een dienaar des Woords geen tucht kan worden ingezet naar de artikelen 79 en 80 van de K.O. De Raad is voorts van oordeel dat het feit dat de kerkeraad van Groningen-Zuid een openbare zonde zoals bedoeld in artikel 80 K.O. bij Ds. A. van der Ziel „in beginsel” aanwezig achtte, de Generale Synode had behoren te leiden tot de uitspraak dat op aanwezigheid „in beginsel” van een openbare zonde, geen tucht kan worden ingezet, aangezien een zonde „in beginsel” niet openbaar is en niet grof genoemd kan worden, zulks naar artikel 79 en 80 K.O., en aangezien vele zonden „in beginsel” worden bedreven door vele christenen en dienaren des Woords, omdat het hart van ieder mens van nature geneigd is tot alle kwaad en uit zichzelf onbekwaam is tot enig goed.

De Raad heeft overwogen, dat de uitspraak van de schorsingswaardigheid van Ds. A. van der Ziel uitgaat van de onbewezen en feitelijk onjuiste stelling, dat de besprekingen van Ds. der Ziel met delegaties van de Raden van gebonden kerken te Groningen van eenzelfde karakter waren als de samenspreking, welke de gebonden kerken hadden verzocht en die door de kerkeraad van Groningen laatstelijk dd. 14 november 1960 was afgewezen (Acta Rotterdam-Delfshaven, blz. 151-152). Vergelijk Acta, artikel 315 d, overweging sub 1 b (blz. 139) en A, van der Ziel: „Een laatste appèl”, blz. 13 v.v. Uitgave „Gereformeerde Stemmen” bij Jan Haan, Groningen.

De Raad heeft voorts overwogen dat een oordeel als de schorsingswaardigheid van Ds. A. van der Ziel, wijl zulk een oordeel moet leiden tot algehele afzetting van de dienst naar artikel 79 K.O. (tenzij de betrokkene zich zou bekeren) en tot uitsluiting uit het koninkrijk der hemelen door de christelijke ban — een zéér ernstige zaak — op geen punt gewraakt mag kunnen worden, maar onomstotelijk op Gods Woord behoort te rusten en met dat Woord dient te worden gestaafd.

De Raad is tenslotte van oordeel, nu hij bovenstaande zaken constateert en overweegt, dat het oordeel van de Generale Synode voornoemd betreffende de schorsingswaardigheid van Ds A. van der Ziel, genoegzame gronden mist, een schriftuurlijke fundering geheel ontbeert (de genoemde teksten hebben terzake geen enkele funderende kracht) en derhalve niet had mogen worden uitgesproken.

II. De Raad heeft kennisgenomen van de constatering van de Generale Synode voornoemd „dat de kerkeraad van Groningen-Zuid in zijn vergadering van 5 en 9 juli 1963 Ds A. van der Ziel heeft geschorst, zonder dat er een voorgaand oordeel naar art. 79 K.O. van de naastbijgelegen kerk en al evenmin van de classis was verkregen” (Acta art. 431, blz. 190). Opgemerkt zij, dat de term „voorgaand oordeel” op deze plaats in de Acta verregaand slordig gebruikt is en tot veel misverstand en tot verward-denken- en spreken-over-deze-zaak, aanleiding heeft gegeven. Bedoeld is: dat de kerkeraad van Groningen-Zuid geen „voorgaand instemmend” oordeel van de naastgelegen kerk heeft gekregen, hetgeen heel iets anders is. In feite was dit wel een oordeel, maar een afwijzend oordeel!

De Raad heeft ook kennisgenomen van het oordeel van de Synode, dat de kerkeraad van Groningen-Zuid vanwege de ontstane situatie gerechtigd was „in afwijking van de in art. 79 K.O. gestelde regel” zijn „eigen verantwoordelijkheid” „tegenover de grote Herder der schapen te betrachten, door de schorsingsdaad ten uitvoer te leggen” enz. (Acta art. 431, „van oordeel” blz. 192).

De Raad is van oordeel, dat de Generale Synode ten onrechte deze afwijking van de in art. 79 K.O. gestelde regel heeft geaprobeerde met een beroep op de situatie. De regel van art. 79 K.O. is juist gesteld om te voorkomen dat een kerkeraad zich zou kunnen ontdoen van zijn dienaren des Woords met een beroep op de situatie, zonder voorafgaand gelijklopend of instemmend oordeel van de genabuurde kerk. Naast de eigen kerkeraad zal een tweede kerkeraad als getuige van de zonde optreden.

De Raad is van oordeel dat de kerkeraad van Groningen-Noord op 25 maart 1963 een afwijzend oordeel heeft gegeven, zulks in tegenstelling tot hetgeen de Gen. Synode heeft uitgesproken op blz. 190 van de Acta (art. 431: „A. zij overweegt” sub 2).

De Raad spreekt terzake van dit punt uit, dat de schorsing van Ds A. van der Ziel door zijn eigen kerkeraad met schending van de in art. 79 K.O. gestelde en door de kerken tot nu toe aanvaarde regel, door de Generale Synode veroordeeld en nietig verklaard had dienen te worden.

III. De Raad heeft ook kennisgenomen van hetgeen in art. 315 van de Acta van de Generale Synode voornoemd wordt medegedeeld over de stemmenverhouding waarmee de besluiten en uitspraken betreffende de schorsingswaardigheid van Ds A. van der Ziel zijn genomen.

Eveneens heeft de Raad kennisgenomen van de verklaring van een aantal leden van de Generale Synode met betrekking tot deze beslissing, welke met de kleinst mogelijke meerderheid aangenomen is. (Acta, art. 319).

De Raad heeft overwogen, dat in art. 30 K.O. wordt uitgesproken dat in de kerkelijke samenkomsten geen andere dan kerkelijke zaken zullen verhandeld worden en deze op kerkelijke wijze.

De Raad is van oordeel dat het nemen van een beslissing inzake een gewichtige zaak als de schorsing van een dienaar des Woords vanwege een openbare grove zonde met de kleinst mogelijke meerderheid van stemmen niet beschouwd kan worden als een handelen „op kerkelijke wijze”. En dit te meer, omdat bleek dat de minderheid, die tegengestemd had, zich na de stemming niet aan het oordeel van de meerderheid kon conformeren. Deze stemmenverhouding en de verklaring van de minderheid, dat zij zich niet aan het gevoelen van de meerderheid kon conformeren, had moeten leiden tot het oordeel en de uitspraak, dat de Synode niet in staat was in deze zaak een beslissing te nemen. Dit zou geweest zijn: „handelen op kerkelijke wijze”. Nu is gehandeld in strijd met hetgeen in art. 30 K.O. is bepaald.

IV. De Raad spreekt op boven aangevoerde gronden uit:

dat de schorsingswaardigheid van Ds A. van der Ziel naar art. 79 K.O. ten onrechte door de Generale Synode voornoemd is uitgesproken; en constateert:

dat de op deze uitspraak van genoemde Synode gegronde voortzetting van de tuchtvoering

tegen Ds A. van der Ziel reeds heeft geleid tot ontzetting uit zijn ambt door de kerkeraad van Groningen-Zuid.

De Raad vraagt op grond van het boven aangevoerde:

1. herziening van het oordeel neergelegd in art. 315e, sub 1, 2, 3 van de Acta van de Generale Synode van Rotterdam-Delfshaven, blz. 143 + 144;
2. en dienovereenkomstig herziening van het besluit vermeld in artikel 315f van de Acta, blz. 144;
3. herziening van het oordeel neergelegd in artikel 431 van de Acta, blz. 191 en 192.

Ds Meester die dit besluit in de Kerkbode van de Geref. Kerken in Noord-Holland opnam, plaatste daar dit onderschrift onder.

Wellicht is het goed het oordeel van de kerkeraad onder I in het bovenstaande revisie-verzoek, luidende dat het oordeel van de gen. synode betreffende de schorsingswaardigheid van Ds A. v. d. Ziel „een schriftuurlijke fundering geheel ontbeert (de genoemde teksten hebben terzake geen enkele funderende kracht)” met een enkel woord toe te lichten voor de min kundige lezer. Het oordeel van de kerkeraad lijkt nogal kras. Wie de Acta op dit punt niet heeft bestudeerd en nogal wat synodalistisch getint bloed in z'n aderen heeft, zal geneigd zijn te zeggen: dit kan ik betreffende een synode niet aannemen.

Welnu in de „overwegingen” van de synode voorzover deze uit de Acta blijken, wordt tweemaal naar de heilige Schrift verwezen en wel op bladzijde 137 naar 1 Kor. 14 („zij overweegt” sub 5) en op bladzijde 139 op indirecte wijze in een citaat ontleend aan een uitspraak van de kerkeraad van Groningen-Zuid van 28 nov. 1961, naar Efeze 4 : 3 („constateert” sub 1).

In de verwijzing naar 1 Kor. 14 — blijkbaar naar het hele hoofdstuk — wordt niet gezegd op welke manier de synode bedoelde in dit hoofdstuk enige fundering gelezen te willen zien van de veroordeling van Ds A. v. d. Ziel. In dit hoofdstuk en in de hele kontekst of samenhang gaat het over andere zaken dan destijds in de kerkeraad van Groningen-Zuid aan de orde waren, zoals ieder die de moeite doet zijn bijbel ter hand te nemen kan constateren.

De indirecte verwijzing naar Efeze 4 : 3 is niet duidelijk. De apostel vermaant daar de leden der gemeente in het algemeen zich te beijeren de eenheid des Geestes te bewaren. Dit wil zeggen zich jegens elkaar in de onderlinge verhoudingen als christenen te blijven gedragen. Men moet de indirecte verwijzing van de synode naar deze Schriftplaats wel opvatten in deze zin dat de synode de mening van de kerkeraad van Groningen-Zuid deelde, dat in deze tekst een vermaan wordt gericht speciaal naar een man als Ds A. v. d. Ziel omdat deze zich niet als christen zou hebben gedragen. De mening dat Ds A. v. d. Ziel zich niet als christen zou hebben gedragen zou alleen dan juist zijn wanneer deze mening met de heilige Schrift gefundeerd zou zijn. Dit nu is nergens gedaan. Men krijgt de indruk dat de synode aan dit punt niet eens aandacht heeft geschonken. Zij gaat er van uit dat het oordeel van de kerkeraad van Groningen-Zuid, dat Ds A. v. d. Ziel zich niet als christen heeft gedragen, een juist oordeel is geweest.

Dit had nu precies onderzocht moeten worden. Het is nergens aangetoond. Uit het bovenstaande volgt dat het oordeel van de synode in navolging van dat van de kerkeraad, er van uitging dat Ds A. v. d. Ziel zich niet als christen had gedragen (wat juist te bewijzen was!) en dat de aangehaalde schriftplaats slechts diende om het oordeel van de synode achteraf z.g. met de Schrift te dekken. Gefundeerd in de Schrift is het oordeel dus niet!

Dit is een ernstig gebrek. Oordelen van zulk een aard als dit oordeel over Ds A. v. d. Ziel, moeten bijzonder duidelijk en onweerlegbaar gefundeerd zijn met de Schrift. Zo dit niet het geval is verliezen ze in de kerk elke waarde. Wie ze ook velde! Ook als een synode ze velde. Dit laatste is één van de reformatorische grondgedachten geweest van de kerkelijke vrijmaking van 1944.

J. M.

JAARLIJKE CONGRES VAN DE C.C.S.

Op vrijdagavond en zaterdagmorgen en -middag 31 maart en 1 april zal het jaarlijkse grote congres van het Christelijk Cultureel Studiecentrum gehouden worden op de „Witte Hei”.

Gode dankbaar en met grote blijdschap geven wij U kennis van de geboorte van ons dochttertje en zusje

JOHANNA HELENA
(Jolanda)

J. VAN DER MARK
K. E. VAN DER MARK-DEN BOER
NIELS

Apeldoorn, 10 maart 1967
Gerard Terborchstraat 3.

Tijdelijk: Julianaziekenhuis, Meidoorn paviljoen.

Vrijdagavond: **Prof. Dr. H. R. Rookmaaker** over „Geëngageerd en niet-geëngageerd bij kunstenaar en publiek”, zaterdagochtend zullen enkele korte stukken gespeeld worden en discussiegroepen gehouden worden.

Zaterdagmiddag: **Drs. K. de Jong** over „Het hedendaagse geëngageerde toneel”.

Iedereen is welkom! Kosten f 12,50. Opgeven bij Ir. J. Bulens, Reigerlaan 2, Leidschendam.

Comité van voorbereiding der Conferentie van Diakenen van de Gereformeerde Kerken in Gelderland en Overijssel

Secr.: Wilhelminalaan 5, Kampen

Hierdoor wordt U (ook predikanten en ouderlingen zijn hartelijk welkom!) uitgenodigd tot bijwoning van de Gewestelijke Conferentie van Diakenen D.V. op

dinsdag 4 april 1967 te Mariëberg

aanvang des morgens half elf (precies), in het kerkgebouw, gelegen tegenover het Station.

A G E N D A :

1. Opening
2. Notulen
3. Verkiezing van 2 leden voor het Comité van voorbereiding der prov. Conferentie door diakenen uit de betrokken classes.
Aftredend zijn:
voor de classis Zwolle: br. J. Pierik;
voor de classis Kampen: br. H. Rook.
(beide broeders zijn herkiesbaar)
4. Financien
5. Behandeling van ingekomen vragen en/of voorstellen
Pauze — met gezamenlijke koffietafel
6. Referaat door prof. C. Veenhof.
Onderwerp: „Diaconie en maatschappelijke hulp”
7. Bespreking van dit referaat
8. Rondvraag
9. Sluiting.

Vragen en/of voorstellen, die U aan de Conferentie wilt voorleggen, gelieve U schriftelijk in te dienen aan het Secretariaat vóór zaterdag 1 april 1967.

Na de pauze zal Prof. Veenhof refereren over „Diaconie en maatschappelijke hulp”, een actueel onderwerp, dat onze bijzondere aandacht verdient, temeer nu onze adviseur zich bereid verklaard heeft hierover in te leiden.

Tijdens de middagpauze zal een koffietafel worden aangericht. Wilt U aan de secretaris van de regelingscommissie, de heer K. Homeijer, Oordtstraat 8 te Beerzerveld tijdig opgeven met hoeveel personen U aan deze koffietafel wenst deel te nemen?

Het Comité hoopt dat wij een goede, gezegende conferentie zullen hebben en bidt U Gods zegen toe, óók op Uw ambtelijke arbeid.

Regelingscommissie:
K. Homeijer, Oordtstraat 8
G. S. Stad, Kloosterdijk 65
beiden te Beerzerveld.
Comité van voorbereiding:
G. ter Horst, voorz.,

Enschede
H. Rook, secr., Kampen
J. Pierik, penn., Zwolle
J. te Rietstap, Wageningen
J. Kaptein, Arnhem
E. W. Keddeman, Heerde

Het doel der conferentie is:

- a. het door samenspreken en onderlinge voorlichting bevorderen van de rechte uitoefening van het diakenambt in overeenstemming met het bevestigingsformulier en het juiste inzicht in de beginselen, die aan de uitoefening van dit ambt ten grondslag liggen;
- b. het bespreken van allerlei, speciale actuele, diakonale vraagstukken in het licht van Gods Woord.

(Artikel 3 van de Regeling voor de Conferentie).